

1 Vad är en STIFTELSE?

En stiftelse är en självständig förmögenhet som stiftaren har skjutit till och som sköts av en särskild förvaltning och som förverkligar de nyttiga syften som stiftaren bestämt.

Den som grundar en stiftelse gör upp stiftelsens stadgar som anger stiftelsens ändamål, förverkligandet av ändamålet, stiftelsens förvaltning och uppbyggnaden av verksamheten. I lagen om stiftelser (109/1930) och stiftelseförordningen (1045/1989) stadgas om verksamheten i och tillsynen över stiftelsen. En del av bestämmelserna är tvingande.

Målsättningen för stiftelsens verksamhet och den omsorgsfulla skötseln av dess förmögenhet är enbart att förverkliga stiftelsens ändamål. För det ansvarar stiftelsens styrelse.

1.1 Grundbegrepp

Stiftelsen skiljer sig från aktieföretag bland annat i det att stiftelsens ändamål inte är att idka affärsverksamhet eller göra vinst, och den har inga ägare. Stiftelsen skiljer sig från en förening bland annat i det att den inte har medlemmar och dess ändamål kan ändras bara på vissa begränsade villkor. Pensionsstiftelserna faller inte under lagen om stiftelser.

Stiftelserna indelas vanligen i stiftelser som delar ut stipendier (avkastningsstiftelser) och stiftelser som bedriver verksamhet (rörelsedrivande stiftelser). Avkastningsstiftelserna verkar vanligtvis inom områdena för kultur, vetenskap och konst; de förverkligar sitt ändamål genom att dela ut stipendier och understöd från avkastningen på sitt kapital. Rörelsedrivande stiftelser är allmänna inom social- och hälsovården, på området för bildning och utbildning samt inom områdena för idrott och ungdomsverksamhet, och de förverkligar sitt ändamål genom sin egna verksamhet.

Allmännyttighet är ett begrepp som hör till beskattningen av stiftelser, och begreppet bör hållas skilt från kravet på nyttighet som är inskrivet i lagen om stiftelser. En i sig nyttig stiftelse är inte automatiskt allmännyttig. För att vara allmännyttig bör stiftelsens allmännyttiga verksamhet uppfylla de krav som stadgas i skattelagstiftningen.

1.2 Stiftelsens ändamål

Ändamålet som skrivits in i stiftelsens stadgar ska respekteras i stiftelsens hela verksamhet, och det kan inte förbigås. Ändamålet täcker stiftelsens hela livslängd.

Stiftelsens ändamål kan ändras bara då de förutsättningar som slagits fast i lagen om stiftelser är för handen och endast med tillstånd av Patent- och registerstyrelsen. Det nya ändamålet kan inte i avsevärd utsträckning avvika från det ursprungliga ändamålet.

1.3 Stiftelsens stadgar

Patent- och registerstyrelsen fastställer stiftelsens stadgar. Av dem bör framgå förutom stiftelsens ändamål stiftelsens centrala verksamhetsprinciper samt ansvarsområdena för de olika organen och funktionärerna i stiftelsen. Stiftaren bestämmer i stadgarna, stiftelseurkunden eller testamentet hur de första medlemmarna av stiftelsens organ ska väljas.

2 Stiftelsens LIVSLÄNGD

Fastän stiftelsen upprättas (förutom de som upprättas för viss tid) för evigt kan den anses ha en viss livslängd. Stiftelsens styrelse ska verka så att verksamheten för att förverkliga ändamålet kan fortgå utan störningar. Ibland då det sker förändringar i förhållandena inom området för stiftelsens ändamål eller i samhälleliga eller ekonomiska omständigheter kan stiftelsens livslängd upphöra varvid stiftelsen bör upphöra eller fusioneras med en annan stiftelse.

2.1 Grundande av en stiftelse

Grundande av en stiftelse förutsätter en fast vilja och noggrant övervägande. Stiftelsen upprättas genom en stiftelseurkund eller ett testamente. Ett tillstånd för att grunda en stiftelse ska sökas hos Patent- och registerstyrelsen. Endast då tillstånd till grundandet har erhållits kan stiftelsen registreras. Efter registreringen får stiftelsen rättskapacitet.

Stiftaren bör överväga om förmögenheten och stiftelsens ändamål förutsätter att en självständig stiftelse grundas, eller om det är bättre att upprätta en namnfond eller en osjälvständig stiftelse i samband med en redan existerande stiftelse. Det är även skäl att överväga om det är mera ändamålsenligt att grunda en varaktig stiftelse eller en stiftelse på viss tid.

En stiftelse kan grundas endast för att främja ett nyttigt ändamål. Stiftelsens ändamål kan inte vara att idka affärsverksamhet, att sträva efter direkt ekonomisk vinning för stiftaren eller för personer i förtroendeställning eller för funktionärer, inte heller för att kringgå det som stadgas i lagstiftningen om arv.

Ändamålet bör definieras noga och vara tillräckligt omfattande. En för snäv definition kan med tiden göra stiftelsen funktionsoduglig.

Stiftaren överlåter en förmögenhet till stiftelsen som är tillräcklig för att ändamålet ska kunna förverkligas, dock minst det minsta belopp som bestämts i stiftelseförordningen (25 000 euro). Stiftelsen bör kunna verka med stöd av stiftelsekapitalet, och en stiftelse kan inte upprättas på basen av löften om donationer eller avkastning från affärsverksamhet. En plan över stiftelsens verksamhet ska göras upp för bedömningen av förutsättningarna för verksamheten.

Stiftaren och den person som utsetts att sköta om att stiftelsen grundas bör se till att stiftelsen grundas i enlighet med stiftarens bestämmelser. Stiftaren kan återta uppdraget att grunda stiftelsen så länge den inte har registrerats. Efter det har stiftaren inga särrättigheter rörande skötseln av stiftelsen, ändring av ändamålet eller stadgarna eller upplösning av stiftelsen, om inte annat bestäms i stiftelsens stadgar.

2.2 Fusion och upplösning av en stiftelse

Om stiftelsens styrelse finner att stiftelsen inte längre kan fungera effektivt för att uppfylla sitt ändamål bör den överväga en stiftelsefusion, dvs. en fusion med en annan stiftelse, eller till och med en upplösning av stiftelsen.

2.2.1 Fusion av stiftelse

En stiftelse kan fusioneras med en annan stiftelse som har ett likartat ändamål om förverkligandet av stiftelsens ändamål på så sätt avsevärt förbättras. Under de förutsättningar som nämnts ovan kan stiftelser också fusioneras så att två eller flera stiftelser kommer överens om att föra över sina tillgångar och skulder på en ny stiftelse som ska grundas. Samtycke till fusionen bör inhämtas av Patent- och

registerstyrelsen inom den tid som föreskrivs i lagen om stiftelser. Vidare krävs tillstånd av domstolen på stiftelsens hemort. Efter det ska fusionen anmälas för registrering i stiftelseregistret inom utsatt tid.

2.2.2 Upplösning av en stiftelse

Om det uppstår en situation då stiftelsens ändamål bör ändras men det inte är möjligt och det inte är ändamålsenligt att ändra stiftelsen till en stiftelse för viss tid kan stiftelsen med samtycke av Patent- och registerstyrelsen upplösas.

Om stiftelsens verksamhet fortgående har stridit mot lag eller stadgarna kan domstol på stiftelsens hemort av särskilda skäl på ansökan av Patent- och registerstyrelsen besluta att stiftelsen omedelbart ska upplösas.

Då stiftelsen upplöses bör styrelsen använda tillgångarna på sätt som avses i stadgarnas bestämmelse om upplösning. Om ingen sådan bestämmelse finns i stadgarna övergår tillgångarna till staten. Staten bör överföra tillgångarna att användas för främjandet av ett ändamål som hänför sig till stiftelsens verksamhet.

3 Stiftelsens FÖRVALTNING

Stiftelsen bör alltid ha en styrelse som sköter stiftelsens ärenden i enlighet med lag och stiftelsens stadgar.

I stiftelsens stadgar kan även något annat organ, en styrelsemedlem eller en funktionär i stiftelsen ges fullmakt att sköta stiftelsens angelägenheter. I annat fall kan beslutanderätten inte överföras från styrelsen. Om sammansättningen av och antalet, mandatperioden för och valsätt av medlemmar i organen stadgas i stiftelsens stadgar.

Andra organ som använder beslutanderätt kan vara en delegation, ett representantskap, ett förvaltningsråd eller ett fullmäktige.

Stiftelsen kan också ha andra organ och funktionärer på förtroendeuppdragsbasis eller som anställda i ett arbetsförhållande, vilka sorterar under styrelsen eller delegationen.

Stiftelsen har inte ett juridiskt organ som motsvarar verkställande direktören i aktiebolagslagen.